

FIȘA DISCIPLINEI

Sofiologia Vechiului Testament

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Teologie Ortodoxă Pastorală
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Sofiologia Vechiului Testament				Codul disciplinei		OLR0106
2.2. Titularul activităților de curs					Lect. univ. dr. Stelian Pașca-Tușa			
2.3. Titularul activităților de seminar					Lect. univ. dr. Stelian Pașca-Tușa			
2.4. Anul de studiu	II	2.5. Semestrul	2	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei		DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/ laborator/ proiect	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6 seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
3.5.1. Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					4
3.5.2. Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					21
3.5.3. Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					16
3.5.4. Tutoriat (consiliere profesională)					2
3.5.5. Examinări					2
3.5.6. Alte activități					2
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				47	
3.8. Total ore pe semestru				75	
3.9. Numărul de credite				3	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Isagogia Vechiului Testament, Hermeneutica Vechiului Testament, Exegeza Vechiului Testament, Teologia Vechiului Testament
4.2. de competențe	Competențe exegetice dezvoltate pe baza tradiției patristice

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Prezența minim 75%, cu materialele didactice specifice (Sfânta Scriptură, alte resurse indicate)
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Prezența minim 75% și realizarea unei lucrări de seminar/laborator în conformitate cu cerințele și criteriile stabilite.

6. Competențele specifice acumulate¹

Competențe profesionale/esențiale	- Realizarea misiunii de propovăduire a credinței, în spirit irenic - Proiectarea și elaborarea unui discurs argumentat pe baza textelor sacre (expunere verbală și scrisă) - Enunțarea corectă a doctrinei cultului/Bisericii, precum și a mijloacelor transmise de aceasta pentru desăvârșirea persoanei și a lumii - Pastorația eficientă a credincioșilor: consilierea acestora potrivit regulilor proprii (legi, canoane), precum și a normelor morale - Analiza și interpretarea datelor, privind, istoria cultului/Bisericii și istoria religiilor - Săvârșirea ritualurilor cultice
Competențe transversale	- Aplicarea strategiilor de muncă riguroasă, eficientă și responsabilă, de punctualitate și conștiinciozitate misionară, pe baza principiilor, normelor și valorilor doctrinare, religios-morale și canonice - Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă în echipă multidisciplinară (intra și extra teologic), pe diverse paliere ierarhice, respectând principii de credință religioasă - Formularea unei strategii de optimizare a pregătirii profesionale continue, prin actualizarea conținuturilor învățării, aplicarea tehnologiilor informației și prin utilizarea limbilor străine

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	- Introducerea studentului în sfera exegezei textelor scripturistice sofianice și a sistematizării teologice a acestora. - Cunoașterea și aplicarea tradiției exegetice patristice și iudaice - Exersarea aptitudinilor exegetice specifice exegezei biblice patristice și iudaice.
7.2 Obiectivele specifice	Să sprijine studentul în identificarea modalităților de aplicare a principiilor interpretative și a modalităților de actualizare a conținutului Scripturii pentru contemporaneitate.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Curs introductiv: Înțelepciunea în Orientul Apropiat Antic; Originile și istoria înțelepciunii israelite	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
2. Cărțile sofianice vechitestamentare – prezentare generală a structurii, conținutului, teologiei: Proverbele lui Solomon, Iov, Ecclesiastul.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
3. Formele discursului sofianic: proverbul (Prov. 21,19), muștrarea (Prov. 30,10), zicala numerică (Prov. 30,18-19), întrebarea retorică (Prov. 30,4), poemul sofianic (Prov. 31,10-31), povățuirea părintească (Prov. 1,8-19)	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
4. Forme ale înțelepciunii: structură, Proverbele lui Solomon și paralelisme: Proverbe 1,9; Proverbe 10-22,16; Proverbe 22,17 – 24,22; Proverbe 25-29; Proverbe 24,23-34; .	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
5. Forme ale înțelepciunii: autoritate, funcție, structură	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

6. Înțelepciunea - cale (Proverbe 3,19 – 4,27)	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
7. Identitatea înțelepciunii în lumina Cărții Proverbe 8 - teorii, controverse, perspective.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
8. Proverbe 1,1-7; 1,2-8; 26,1-12 – abordare exegetic-teologică	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
9. Înțelepciune și creație: Cartea Iov.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
10. Antinomie și axiologie în cartea Ecclesiastului	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
11. Sofia teoretică și sofia practică în Înțelepciunile lui Solomon și Ben Sirah	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
12. Înțelepciunea în Manuscrisele de la Qumran	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
13. Dimensiunea sofianică a Noului Testament; Înțelepciunea în context eclesial.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
14. Curs de sinteză și dezbatere pe tematica studiată.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică

Bibliografie

Ediții Scripturistice:

- *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, quae antea cooperantibus A. Alt, O. Eissfeldt, P. Kahleederat R. Kittel, Editio Funditus Renovata, adjuvantibus H. Bardtke, W. Baumgartner, P. A. H. de Boer, O. Eissenfeldt, J. Fichtner, G. Gerleman, J. Hempel, F. Horst, A. Jepsen, F. Maass, R. Meyer, G. Quell, Th. H. Robinson, D. W. Thomas cooperatibus H. P. Ruger et J. Zieglerederunt K. Elliger et W. Rudolph, Textum Masoreticum curavit H. P. Ruger, MASORAM ELABORAVIT G. E. Weil, Editio tertia emendata opera W. Rudolph et H. P. Ruger, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1987.
- *Septuaginta*, Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs, editio minor, duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1935.
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Daniel – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2011.

Resurse patristice:

- *Biblia Patristica, Index des citations et allusions bibliques dans la littérature patristique*, 5. vol., Edition du Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1986-1991.
- Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, în *Scrieri II*, PSB 30, Ed. IBMBOR, București, 1998.
- Grigorie de Nyssa, *Omiliile la Ecclesiast*, în „PSB”, vol. 30, trad. de Dumitru Bodogae, EIBMO, București, 1998, pp. 198-282.
- Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, în „PSB”, vol. 29, trad. de Dumitru Stăniloae și Ioan Buga, EIBMO, București, 1982, pp. 113-332.
- Theodorit al Cirului, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, București, 2006, 165 p.
- Vasile cel Mare, *Omiliile la Psalmi*, în PSB 17, ed. Dumitru Fecioru Ed. IBMBOR, București, 1986.

Lucrări de referință:

- Abrudan, Dumitru, *Cărțile didactico-poetice*, Ed. Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2001, 121 p.
- Anania, Bartolomeu-Valeriu, *Poezia Vechiului Testament*, București, Ed. IBMBOR, 2000.
- Breck, John, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii* (Cluj-Napoca: Ed. Patmos, 2003).
- Bulgakov, Sergei, *Sophia: The Wisdom of God, An Outline of Sophiology* (Hudson, NY: Lindisfarne Press, 1993).
- Chirilă, Ioan (coord.), Abrudan, Dumitru, Semen, Petre, Oancea, Constantin, Onișor, Remus, Basarab, Mircea, *Introducere în Vechiul Testament* (București: Basilica, 2018), 870 p.
- Chirilă, Ioan, *Sfânta Scriptură – Cuvântul cuvintelor* (Cluj-Napoca: Ed. Renașterea, 2010).
- Crenshaw, J. L., *Old Testament Wisdom*, Knox Press, Atlanta, 1981.
- Fox, Michael V., *Proverbs 1-9* Anchor Bible Series. New York: Anchor Bible, 2000.
- Garrett, Duane A., *Proverbs, Ecclesiastes, Song of Songs*, în col. *The New American Commentary*, vol. 14, Broadman & Holman Publishers, Nashville, 2001.
- Longman, Tremper, *The Book of Ecclesiastes*. New International Commentary on the Old Testament Series. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1998.
- Semen, Petre, *Sensul vieții și al suferinței după cărțile Ecclesiast și Iov*, Ed. Doxologia, Iași, 2010, 170 p.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Înțelepciunea lui Dumnezeu și înțelepciunea omului	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
2. Despre înțelepciune și înțelepți în Israel	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
3. Formele discursului sofianic: personificarea înțelepciunii (Prov. 1,20-33), disputa (Iov 3-41), povestirea, mărturisirea (Prov. 4,3-9), ghicitoarea (Jud. 14,14), alegoria (Jud. 9,8-15), narațiunea didactică (Fac. 37-50).	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
4. Forme ale înțelepciunii: structură, Proverbele lui Solomon și paralelisme: Proverbe 30,1-9; Proverbe 30,10-33; Proverbe 31,1-9; Proverbe 31,10-31.	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
5. Forme ale înțelepciunii: autoritate, funcție, structură	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
6. Înțelepciunea - cale (Proverbe 5-7)	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
7. Identitatea înțelepciunii în lumina Cărții Proverbe 8 - teorii, controverse, perspective.	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
8. Înțelepciune și creație: Cartea Iov	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
9. Vedere și cunoaștere în Cartea Iov	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
10. Antinomie și axiologie în cartea Ecclesiastului	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
11. Sofia teoretică și sofia practică în înțelepciunile lui Solomon și Ben Sirah	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
12. Înțelepciunea psaltică I	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
13. Înțelepciunea psaltică II	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
14. Împlinirea omului în iubire în Cântarea Cântărilor	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică

Bibliografie

Studii de specialitate

- CALOIANU, Viorel, „Raportul dintre concepția despre Înțelepciune în cartea *Proverbelor lui Solomon* și tradiția despre înțelepciune în textele egiptene,” *GB* 1-2 (1974): 63-72.
- CHIALDA, Mircea, „Învățăături moral-sociale în cartea Proverbelor lui Solomon,” *ST* 1-2 (1955): 3-24.
- CHIRILĂ, Ioan, „Le Psautier de David – La Torah sous forme lyrique?,” *ST* 4 (2017).
- CHIRILĂ, Ioan, „Sofia și Logos sau despre dialogul dintre cei doi Iisus: Hristos și Ben Sirah,” *ST* 1 (2005): 49-64.
- HANDARIC, Mihai, „Cartea Ecclesiastului – o paradigmă a întâlnirii dintre Biserică și cultură,” *MO* 5-8 (2003): 172-183.
- HÂRLĂOANU, Paul-Cezar, „The language of love in Song of Songs. A terminological analysis of some addressing formulas,” în *Communication, Context and Interdisciplinarity*, vol. 3, ed. Iulian Boldea (Târgu-Mureș: „Petru Maior” University Press, 2014), 248-255.
- MIHOC, Vasile, „Înțelepciunea teoretică și practică în Vechiul Testament,” *MA* 1-3 (1980): 82-92.
- MOLDOVAN, Alexandru, „Prin ce își va îndrepta tânărul calea sa? (Psalmul 118, 9a),” în *Young people in Church & Society* (Alba Iulia: Reîntregirea, 2016), 81-103.
- NEAGA, Nicolae, „Dragostea de viața în cartea vechio-testamentară Ecclesiastul,” *MB* 7-9 (1957): 53-58.
- PAVEL, Aurel, „Înțelepciunea lui Solomon 2, 17 – 3, 3: soarta dreptilor,” *RT* 1 (2002): 7-19.
- PRELIPCEANU, Vladimir, „Actualitatea învățăturilor moral-sociale din cartea Iisus, fiul lui Sirah,” *ST* 9-10 (1955): 582-599.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Conținuturile unităților de învățare au fost elaborate în urma consultării specialiștilor pe disciplină din facultățile de profil, pe baza Programei analitice aprobate la nivelul Patriarhiei Române. În egală măsură, au fost luate în calcul așteptările principalilor angajatori ai absolvenților acestei specializări: structurile eclesiale, structurile de asistență socială, structurile din domeniul educațional.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Asimilarea informațiilor fundamentale privitoare la Vechiul Testament.	Examen oral	80 %
	Înțelegerea instrumentelor și a finalității procesului de interpretare a Scripturii în mediul ortodox.		
10.5 Seminar/laborator	Capacitatea de a integra într-un discurs propriu conceptele asimilate.	Prezentarea unei lucrări de seminar.	20 %
	Flexibilitatea în abordarea exercițiilor tematice propuse, care reflectă o bună cunoaștere a informațiilor dar și capacitatea de valorificare a lor în varii moduri.		
10.6 Standard minim de performanță			
• Cunoașterea sumară a conținutului Vechiului Testament, cu accent pe Pentateuh, și a noțiunilor de revelație, inspirația Sfintei Scripturi, canonul Sfintei Scripturi, a elementelor de critică textuală (metoda istorico-critică), a temelor teologice principale.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

Nu se aplică

Data completării:

01.04.2025

Semnătura titularului de curs

Stelian P

Semnătura titularului de seminar

Stelian P

Data avizării în departament:

17.04.2025

Semnătura directorului de departament

Dr. Ampel

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".